

Temats: "Vienlīdzīga attieksme? — Cilvēktiesības"

2. daļa. Tavas tiesības

Man ir tiesības. Tev ir tiesības. Kā tavas tiesības ietekmē manējās? Šajā daļā uzmanība pievērsta cilvēku tiesībām un saiknei starp tiesībām un pienākumiem.

Brīdinājums! Nemiet vērā, ka šajā daļā ir saites uz citām tīmekļa vietnēm, piemēram, YouTube. Ārējo vietņu saturs var mainīties, tāpēc būtu jāpārliedz par tā piemērotību skolēniem.

Mācību rezultāti pēc šīs daļas apgūšanas

Skolēni spēs:

- labāk saprast un nošķirt tiesības un pienākumus;
- izprast saistību starp globalizāciju, vietējām paražām un tiesībām;
- izvērtēt uz sevi attiecināmus ierobežojumus, kā arī savas un citu cilvēku prioritātes.

Pieejamie mācību materiāli

Mācību materiāls Nr. 4. Stāsts par Ikbalu

Mācību materiāls Nr. 5. Modes nozari raksturojoši citāti

Mācību materiāls Nr. 6. Fotografijas

Mācību materiāls Nr. 7. Stāsti

Mācību materiāls Nr. 8. Scenāriji

Klases uzdevums Nr. 1. Kas ir svarīgāks par manām tiesībām?

Aiciniet skolēnus padomāt par apģērbu, ko viņi valkā. Kur tas ražots? Vai skolēni kaut ko zina par cilvēktiesību stāvokli attiecīgajā valstī? Izskaidrojiet viņiem, ka dažās valstīs likums nenodrošina cilvēktiesību aizsardzību tādā pašā līmenī, kāds tas ir citās valstīs. Dažās valstīs pieaugušie strādā par ļoti niecīgu atalgojumu un bez jebkādas tiesiskas aizsardzības. Viņu darbdiena ir krietni ilgāka nekā 8 stundas dienā, un viņi strādā 5 dienas nedēļā. Ir arī bērni, kas tā vietā, lai apmeklētu skolu, iet uz darbu. Noskaidrojiet, kādas ir skolēnu izjūtas, uzzinot, ka kādā citā valstī dzīvo bērni, kam ir liegta skolas apmeklēšanas iespēja, jo viņiem jāšūj apģērbs, kuru valkā citi, tostarp arī jūs skolēni.

Izlasiet mācību materiālā Nr. 5 iekļautos citātus, kas raksturo modes nozari, un salīdziniet uzzināto ar mācību materiālā Nr. 4 iekļauto stāstu par Ikbalu. Pajautājiet skolēniem, vai, viņuprāt, viņi var kaut kā rīkoties / vai viņiem būtu kaut kas jādara? Kur beidzas mūsu brīvības un tiesības un sākas citu cilvēku brīvības un tiesības? Paskaidrojiet skolēniem, ka ikviena cilvēka pienākums ir respektēt citu cilvēku tiesības un otrādi — ja vien skolēni to jau nav minējuši. Aiciniet skolēnus nosaukt pienākumus, kas saistīti ar ikvienu no tiesībām, kuru viņi izvēlējušies uzrakstīt uz līmlapiņas, lai izveidotu 1. daļā minēto "tiesību sienu".

Grupu uzdevums Nr. 1. Bērnu tiesības senāk un tagad

Pajautājiet skolēniem, kāpēc dažās valstīs ir pieņemti tiesību aizsardzības likumi. Parādiet viņiem mācību materiālā Nr. 6 iekļautos attēlus un aiciniet apspriest tos. Vai skolēni var uzminēt kontekstu? Kā viņiem šķiet, kur šie bērni dzīvo? Kā viņi domā, kad šie fotoattēli tika uzņemti? Paskaidrojiet, ka rūpnieciskās revolūcijas laikā bērnu darbs visā Eiropā bija ierasta parādība, mācības skolā nebija obligātas un nabadzības dēļ ģimenēm bērni bija jāstrādā rūpnīcās vai raktuvēs. Pēc šīs diskusijas sadaliet skolēnus piecās aptuveni līdzīgās grupās un lieciet tām pēc iespējas precīzāk aprakstīt divas parastas nedēļas dienas — vienu darbdienu un vienu brīvdienu. Ierosiniet tās aprakstīt pa stundām, iepretim katrai stundai norādot veiktās darbības, un vēlams, lai skolēni iedomātos, ka raksta paši par savu dienas gaitu. Pēc tam aiciniet grupas pastāstīt par sagatavotajiem laika grafikiem. Pajautājiet skolēniem, cik daudz, viņuprāt, gadu ritumā ir mainījusies bērnu dienas gaita. Tad pēc nejaušības principa izdaliet visām piecām grupām mācību materiālā Nr. 7 iekļautos bērnu stāstus un lieciet tām izpildīt to pašu uzdevumu — sagatavot aprakstu par divām dienām šo bērnu dzīvē. Lai sniegtu papildu informāciju par šo tematu, skolotāji var izmantot zemāk norādīto saiti uz rakstu par bērnu tiesību vēsturi un bērnu darbu.

History of child rights and child labour

Rama Kant Rai*

Grupu uzdevums Nr. 2. Kas ir svarīgāks par mūsu tiesībām?

Vai pastāv tādi apstākļi, kuros iespējami cilvēktiesību atcelšanas vai anulēšanas gadījumi? Vai var attaisnot to, ka lielāka kopējās sabiedrības labuma aizsardzības interesēs kādam liedz izmantot viņa cilvēktiesības? Kad šāds tiesību liegums beidzas? Pajautājiet skolēniem, ko viņi domā par to. Vai viņi piekristu, ka atsevišķiem cilvēkiem noteiktos gadījumos tiek liegts īstenot viņu cilvēktiesības? Vai kopējās sabiedrības intereses ir svarīgākas par katra atsevišķā cilvēka cilvēktiesībām? Kam, galu galā, ir tiesības lemt par aizdomās turētu personu tiesību atcelšanu? Lai turpinātu apspriest šos jautājumus un sniegtu dažus konkrētus piemērus, varat izmantot mācību materiālu Nr. 8.

Pēc tam varat aicināt skolēnus kopīgi izveidot sarakstu, kurā jānorāda gan tās tiesības, kuras viņi vienprātīgi atzīst par būtiskām un kuras nedrīkst ierobežot, gan tās, no kurām viņi būtu gatavi atteikties, lai sasniegtu vai nodrošinātu lielāku kopējo labumu.

Grupu uzdevums Nr. 3. Laiks diskusijai!

Kāda ir saistība starp vietējām tradīcijām, cilvēktiesībām un minoritāšu tiesībām? Bieži vien tiek diskutēts par to, ka tradicionālās paražas, kas gadu simtiem ilgi tikušas īstenotas dažādās pasaules malās, dažkārt ir pretrunā ar cilvēktiesībām. Kad piekopjam kādu konkrētu paražu, mēs dažkārt neapjaušam tās ietekmi. Sadaliet klasi divās aptuveni vienādās grupās. Informējiet grupas, ka tām jāpasagatavojas diskusijai par cilvēktiesību un minoritāšu tiesību ievērošanu pretstatā tradīciju un paražu ievērošanai. Vai skolēni var nosaukt piemērus, kad paražu vai kādas prakses piekopšana ir uzskatāma par tādu, kas neievēro un pat ierobežo cilvēktiesības sabiedrībā? Aiciniet viņus apsvērt,

EIROPAS VĒSTURES NAMS

vai būtu lietderīgi aizliegt kādai tautai vai personu grupai īstenot konkrētas tradīcijas un paražas? Kāpēc jā vai kāpēc ne? Papildu informācija par to, kā rīkot klases diskusiju, ir pieejama šajā dokumentā:

Conducting a Debate

A debate is a ~~discussion~~ **structured contest** about an issue or a resolution. A formal debate involves two sides: one supporting a resolution and one opposing it. Such a debate is bound by rules previously agreed upon. Debates may be judged in order to declare a winning side. Debates, in one form or another, are commonly used in democratic societies to explore and resolve issues and problems. Decisions of a board meeting, public hearing, legislative assembly, or local organization are often reached through discussion and debate. Indeed, any discussion of a resolution is a form of debate, which may or may not follow formal rules (such as Robert's Rules of Order). In the context of a classroom, the topic for debate will be guided by the knowledge, skill, and value outcomes in the curriculum.